

Méltó emlék Szalay Lászlónak

(dr. Antalffy György könyvéről)

Ismét új könyvvel jelentkezett Antalffy György professzor a jogi kar állam- és jogelméleti tanszékének vezetője, aki intenzív közéleti munka mellett, jelentős tudományos tevékenységet is folytat.

Alig négy éve annak, hogy legutóbbi könyvét kézbe vehettük. A mostani Szalay Lászlóra, a reformkor kitűnő jogászára, politikusára és történetirójára emlékezünk. A szerző és tanszéke egyebek mellett nagy figyelmet szentelt az eddigiekben a kiemelkedő politikai és jogi gondolkodók bemutatásának. Az eredetileg egyetemi tankönyvnek szánt *Politikai és jogi tanítások története* című munkájában feldolgozták a tárgykör legjelesebb képviselőinek tevékenységét. Ennek folytatásaként kiegészítő jegyzeteket adtak ki, nem kisebb sikerrel, így ezek a kiadványok túlnőttek eredeti rendeltetésükön.

A fenti sorba illőnek érzem a most megjelenő monográfiát, amelyben immáron átfogó részletességgel került feldolgozásra a hazai jogélet egyik reprezentáns, ugyanakkor meglehetősen mellőzött képviselője, Szalay László bizonyára nem véletlenül került az elsők közé. Személyén keresztül lehetővé válik, hogy úgyszólván teljes korrajzára kerekedő részleteket mutasson be a szerző a reformkorból. Nem véletlen, hogy tudományos mélységében is olvasmányosnak nevezhető e munka. hisz miközben Szalay pályáját festi széles ívű ecsetvonásokkal, bevezeti az olvasót az akkori ügyvéddé válás és ügyvédek nehézségeibe, a jogalkotás néhány kulisszatitkába, csakúgy mint a kor büntetőeljárásának néhány kérdésébe. A mű fő tendenciájában a jogtudós és kodifikátor pályáját értékel, bemutatja részvételét a büntetőeljárás kodifikációjában. Megismerhetjük általa Szalay működését a centr-

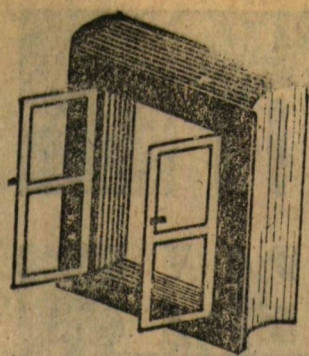
ták körében, országgyűlési szereplését 1843-44-ben és a városok jogállásáról alkotott véleményét.

Olvashatunk publicisztikai tevékenységéből a Pesti Hírlapban, és az általa jogi szakfolyóiratként alapított kiadványokról, valamint könyveiről, amelyek tartalma meglehetősen széles skálán mozog. Megtudjuk, miként lett tagja az oly nagyszerű írókat tömörítő *Kisfaludy Társaságnak*, hogyan emelkedett az akadémiai ranglétrán: egészen a titkári funkcióig.

Megtudhatjuk, mi volt a centristák célkitűzése és programja, betekinthetünk a parlamentarizmus kiemelkedő államférfiainak (a francia Mirabeau, az angol Canning és az egyesült államokbeli Jefferson — hogy csak néhányat ragadjunk ki a sorból) arcképcsarnokába, merthogy külön fejezetet szentel a „Status férfiak és szónokok” című művének, felhasználva az ebben található értekezéseket Szalay nézetinek bemutatására.

A könyv megjelenése egyébként Szalay László születésének 170. évfordulójára esett.

Antalffy professzor Szalay László életpályájának ismertetését példásan egyeztetette össze a kor figyelmet érdemlő eseményeinek és intézményeinek nagyon érdekfeszítő bemutatásával. Különösen a *Kikből és hogyan lehetett ügyvéd a XIX. század elején Magyarországon, A büntető eljárásról, a Küzdelem az esküdtbíráskodás bevezetéséért, A Pesti Hírlap a centristák vezetésével a reformokért, a „Vita az utasítás, és verificatio kérdéseiről — mint a népképviselő bevezetésének leghűsbavágóbb akadálya”, „Az egyén szabadságának kérdése” és „A centristák közgazdasági elvei”* című részek révén éri el a szerző, hogy egy életút

könyvismertetés

végig követése által a társadalom széles darabjából adjon kitűnő metszeteket. A szegedi jogtudós könyvét forgatva nem is tudja az olvasó minek lelkendezzen jobban: Annak, hogy Szalay munkásságának feldolgozásával értékes életrajznál mindenképp többet nyújtó monográfiához jutott, vagy hogy az exponált időszak egyedülálló kuriozitásként ható régióit ismerheti meg egy teljesebb, igazabb történeti kép megalkotása érdekében. Tekintettel arra, hogy Szalay László munkássága kevésbé ismert mint azt méltán megérdemelné, mindenképp fontos munkát vesz kézbe az olvasó. A könyvnyű szerrel (és ez fölöttébb relatív meghatározás) hozzáférhető irodalom mindenképpen több lett e művel nem is kis mértékben.

Akár a *Magyar jogtörténet* egyetemi tankönyvet, akár a legtöbb irodalomtörténeti munkát, vagy netán valamelyik lexikont vesszük kézbe, hiányérzetünk támad. Nem kevésbé, ha a közoktatás tankönyveinek még napjainkban vulgarizáló és sematikus információt idézzük fel egynehány évtized távlatából. Úgy véljük tehát, hogy Antalffy professzor a jelen pillanatban egy hiányt pótló művet adott a kezünkbe. Túl ezen a tényen teljesebbé téve történelmi ismereteinket, nagyszerű stílusával, alapos tudományossággal folytán feltétlen figyelmet és elismerést érdemel. Sajátos szemszöge révén (vagy talán emiatt) cseppet sem egyoldalú a reformkor politikai, jogi gondolkodására emlékező monográfiája. Jó értelemben vett olvasmányosságával, precíz ismeretekkel, alapos tudást közvetít hozzánk, méltó emléket állítva Szalay Lászlónak, és hasznos, kellemes perceké szerezve a történelmet, kultúrtörténetet és jogtörténetet kedvelőknek.

HAMPEL TAMÁS

Egy baloldali szociáldemokrata munkásvezér élete és kora

(Soós Katalin könyve Wallisch Kálmánról)

A közelmúltban az Akadémiai Kiadó gondozásában érdekes könyv jelent meg *Soós Katalinnak*, a kiváló szegedi történész kutatónak, a tollából Wallisch Kálmánról, a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő alakjáról.

Wallisch 1889-ben született Lugoson. Itt került kapcsolatba a munkásmozgalommal, s igen korán elkötelezte magát a kor legprogresszívebb politikai ereje mellett. 1910-ben Szegedre vonult be katonai szolgálatra, neve ettől kezdve összefonódott a helyi szocialista törekvésekkel. Ezekben az években egyrészt mint a MEMOSZ országos vezetőségének tagja irányította a helyi építőmunkás csoport tevékenységét, másrészt egyre gyakrabban tűnt fel, mint a szegedi proletariátus osztályharcos megmozdulásainak szervezője. 1917-ben hadbírói eljárás alá vonták, minthogy kiemelkedő szerepet vállalt a május elseji tüntetés előkészítésében. Az ítélet: frontszolgálat előbb az orosz, majd az olasz harctéren.

A polgári demokratikus forradalom idején a megbecsült munkásvezetőt ismét Szegeden találjuk. Az MSZDP városi titkáráként jelentősen előmozdította az új párt- és szakszervezetek alakítását.

A Tanácsköztársaság napjaiban a szegedi Direktórium tagja.

Wallisch a tanácsrendszer megdöntése után előbb Jugoszláviába, majd Ausztriába emigrált. Hosszabb időn át a stájerországi pártvezető és a Köztársasági Védezővétség (Schutzbund) helyi szervezetének vezetője.

Ausztriában a gazdasági világválság időszakában fokozódott a fasiszta szervezetek agresszivitása. Az osztrák nagytőke és az olasz fasiszmus által támogatott Heimwehr követelte a parlamentáris rendszer felszámolását. Ennek nyomán a kormány feloszlatta a parlamentet, betiltotta a

gyűléseket, tüntetéseket, koncentrációs táborokat létesített. A Schutzbund-osztagok ellen pedig brutális hadjáratba kezdtek. A jól szervezett, fegyelmezett munkásalakulatok illegálisan is tovább működtek, azonban az elrejtett fegyverek nagy része rendőrkézre jutott. Az 1934. februári felkelés így nem járhatott sikerrel, a reguláris csapatok és a Heimwehr nehéztüzérség, aknavetők, harcokocsik, páncélautók, sőt a légielő bevetésével felülkerekedtek.

Wallisch Stájerországban a fegyveres forradalmi ellenállás egyik irányítója volt. A legvégsőkig ellenállt, sebesülten került fogságba. A tárgyalások nyugodt és megfontolt magatartást tanúsított, személyét illetően nem tért ki a felelősség alól. Bátran hangoztatta: „Nincsen szándékomban meglapulni bármilyen dolog elől. (...) Nem koldulok kegyelmet, nincs szükségem kegyelemre.”

Az osztrájbírósal halálra ítélte. Kivégzése előtt magához hívatta elvtársait, akikről így búcsúzott: „Maradjatok továbbra is tantöríthatatlan proletárok. Eljön az a nap, amikor győzni fogunk.” A bitófa alatt azt kiáltotta: „Éljen a szociáldemokrácia! Éljen! Szabadság!”

Soós Katalin sokrétű anyagot, a források széles körét használta fel munkája megírásához, így Wallisch életútját sokoldalúan megvilágítva ismerhetjük meg. A tudományosan szilárdan megalapozott biográfia pontosan kijelöli a szocialista munkásvezető helyét a hazai és az osztrák munkásmozgalomban. Teljes mértékben egyetértünk megállapításaival: a munkások az egész világon sohasem felejtik el Wallisch Kálmánt és kilenc mártírját, akik életüket adták a szabadságért, a demokráciáért, a szocializmusért. Nevük méltán vált az antifasiszta ellenállás jelképévé.

HEGYI ANDRÁS

A színház és mi

Nyolcvankettő tavaszán alakult a bölcsészkaron egy kis csoport, amely úgy vélte, hogy nem elég a sopánkodás vagy a lemondó legyintés színházügyben. Színház történettel és esztétikával akartunk ismerkedni, de mindenekelőtt jó előadásokat kerestünk. Megnéztük Kaposváron a Marat halálát, Zalaegerszezen pedig a Tom Paint.

Kulturpolitikai alapszervezetnek neveztük el magunkat. Kapcsolatba léptünk az ország színházaival, huszadik századi rendezői irányzatokkal foglalkozó kört hoztunk létre, s ezzel egy időben az újszegedi filmklub beindításának gondolata is megfogalmazódott, majd megvalósult. Az alapszervezet tagjai filmesztétikai kört is alakítottak. Már a kezdő csoport is természetesnek vélte, hogy nem saját épülésére és szórakoztatására talál ki programokat — szeretne információkat adni a színházak műsoráról, segíteni a jegyszerzésben.

Nem könnyű innen rendszeresen Pestre járni előadásokra. Meg akartuk ismerni a helyi színházat. Megnéztük a bemutatott darabokat, és úgy gondoltuk, hogy érdemes odafigyelni egyes kezdeményezésekre. Ezért úgy véljük, létre kell jönni végre egy dialógusnak a jó színházat igénylők és az egyetem felé nyitni akaró színházak között. Mert a színház valóban közeledni akar. Ezt a célt szolgálják a stúdióelőadások, ezért is vállaltuk részt március tizenötödikei műsorunkban Galkó Bence és Kovács Zoltán színművészek. A közelítés jegyében közös rendezvény-sorozatot szerveztünk — ürügyül a Szegedi Nemzeti Színház fennállásának századik évfordulója szolgál. Érzékeny pont ez — annál is inkább, mert köztudott, hogy a színházépület felújítása hetvennyolc óta folyik és nyolcvanötöt ígéri a befejezést. Az ötlet tehát visszásnak tűnik. Mégsem érezzük nevetésesnek vagy értelmetlennek a tervezett programokat. *Közvéleménykutatást* indítottunk, melyet tavasszal, az első *Színházi Nyílt Napon* értékelünk. A színház vezetői, gazdasági igazgatója, a tanácsi illetékesek, a sajtó képviselői és a közönségszervezők várják egy nagy véleménycsere azokat, akik akarják, hogy történelem valami változás, akiket érdekel a szegedi színház ügye. Nyílt Napokat félénken rendezhetnénk a továbbiakban is. A beszélgetésen kívül megnézhetnénk, hogyan zajlik egy próba, hogy készülnek a díszletek, jelmezek.

Május végén, a könyvhét idején szegedi amatőr színpadok lépnek majd fel a Dugonics téren. Ezzel egy időben népművészeti kirakodóvásár lesz, és a könyvsátrak egyikében mi árulunk majd színházi témájú könyveket. Folyamatosan készítünk egy képekből álló kiállítást, melynek nyolcvanötig, a színház megnyitásáig kell elkészülnie. Ekkorra összeállítunk egy jubileumi füzetet is, mely többek között a régi előadások fényképeit, a több alkalommal bemutatott darabok kritikáinak összehasonlítását, az igazgatók, színészek névsorát fogja tartalmazni. A felújítás alatt álló színházról azonban már januárban láthattok egy fotósorozatot, és itt kiállítják majd az új színház makettjét. A Bartók Béla Művelődési házban volt szegedi művészekkel szerveztünk beszélgetéseket. Meghívjuk például Mészáros Ágít, Bessenyei Ferencet, Szemes Marit, Mécs Károlyt, Nagy Zoltánt, Lehoczki Zsuzsát, Inke Lászlót, az egykori dramaturgok közül Karinthy Ferencet, és Ádám Ottót, a rendezőt.

A programsorozat költséges; a tanácsok és vállalatok anyagi támogatása nélkül nem tudnánk megvalósítani. Ha elismeritek az ismertetett rendezvények fontosságát, kérjük a ti segítségeteket is a következő dolgokban. Ha van valamilyen színház történeti anyagotok, fénykép, műsorfüzet, plakát, juttassátok el hozzánk! Ha ismertek volt szegedi színészeket, segítsetek meghívni őket! Örömmel várjuk azokat, akik felkutatnák velünk a színház raktárait, résztvennének a kiállítások előkészítésében, vagy a szervezés bármely más területén. Nem évfordulót akarunk ülni. Nem kampányt indítunk. A volt színészekkel való találkozást, a Nyílt Napokat folytatni lehet, ha beválik. Az amatőr színpadok megismertetését (több, mint egy tucat van belőlük Szegeden!) sem tekintjük befejezettnek a könyvheti bemutatásunkkal — tervezzük, hogy a második félévben a Kisszínház előadásai előtt felléphetnének.

A Szegedi Egyetemi Színpad előadásain zsúfolt a JATE-klub. Az egyetemisták tehát igénylik és megtalálják a jó előadásokat. Az itt szerzett élmények és tapasztalatok birtokában segíthetnénk a városi színház műsorpolitikájának kialakításában.

Kulturpolitikai alapszervezet
JATE Móra kollégium

Az épülő Könyvtár

Lapunk fotóriportere az épülő Somogyi Könyvtár és a JATE-véltár mutatósabb oldalát örökítette meg. Az imponans épület mielőbbi átadását nem csak az intézmény munkatársai várják, hanem a városlakók is. (Benyhe János felvétele)

